

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Στην πρόταση νόμου με τον τίτλο : «Εναρμόνιση εθνικών διατάξεων με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) και θέσπιση ειδικού ένδικου μέσου για τις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα».

=====

1. Τα έτη 2017-2018-2019 εκδόθηκαν 307 αποφάσεις από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) για την Ελλάδα από τις οποίες οι 93 (31%) ήταν καταδικαστικές. 157 προσφυγές διεγράφησαν από το πινάκιο λόγω φιλικού διακανονισμού ή μονομερούς δήλωσης και 57 απορρίφθηκαν. Οι αποζημιώσεις που πλήρωσε η Ελλάδα την τριετία 2016-2017-2018 ήταν περίπου 11.500.000 ευρώ. Στην τριετία 2017-2019 έπαυσε η επιτήρηση από το Συμβούλιο Υπουργών σε 311 υποθέσεις οι οποίες και μπήκαν στο αρχείο.

2. Σήμερα στο ΕΔΔΑ εκκρεμούν 735 προσφυγές κατά της Ελλάδας και υπάρχουν 186 συνολικά ανεκτέλεστες αποφάσεις του ΕΔΔΑ που αφορούν στη χώρα μας. Ο αριθμός αυτός είναι πολύ μεγάλος σε σχέση με το μέγεθος της χώρας και τον πληθυσμό της. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι περισσότερες από τις ανεκτέλεστες από την Ελλάδα αποφάσεις έχουν καταστεί οριστικές μετά το 2010, ενώ ορισμένες (δέκα) από αυτές χρονολογούνται το διάστημα 2003-2009.

3. Από τις 186 ανεκτέλεστες αποφάσεις 6 ομάδες ελληνικών υποθέσεων και συνολικά 72 αποφάσεις βρίσκονται σε ενισχυμένη διαδικασία επιτήρησης, πρόκειται δηλαδή για υποθέσεις που δείχνουν συστημικό πρόβλημα, είναι περίπλοκες και θίγουν τον σκληρό πυρήνα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οποίων, η πορεία λήψης μέτρων εκτέλεσης, εξετάζεται πιο στενά από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σε απλή επιτήρηση βρίσκονται 105 υποθέσεις, οι βασικές ομάδες των οποίων αφορούν στην παραβίαση του δικαιώματος

σε δίκαιη δίκη, στην παραβίαση της ελευθερίας έκφρασης, του τεκμηρίου αθωότητας ή της αρχής «ne bis in idem», παραβιάσεις του δικαιώματος στην ιδιοκτησία, κ.λπ. ενώ υπάρχουν 9 ακόμη νέες ανένταχτες υποθέσεις.

4. Με την παρούσα νομοθετική πρόταση επιδιώκεται, αφενός, η επιτάχυνση εκπλήρωσης των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, δηλαδή της κατ' άρθρο 46 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.) πλήρους συμμόρφωσης με οριστικές αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α., οι οποίες τελούν υπό την επιτήρηση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, αφετέρου, ο περιορισμός ορισμένων αιτίων που οδηγούν σε άσκηση ατομικών προσφυγών κατά της Ελλάδας ενώπιον του Ε.Δ.Δ.Α., με την προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. και στις υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου.

5. Η θέσπιση των προτεινόμενων **νομοθετικών διατάξεων** θα έχει ως άμεσο αποτέλεσμα τον τερματισμό της επιτήρησης ελληνικών υποθέσεων που εκκρεμούν για πολλά χρόνια ενώπιον της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης και την αρχειοθέτηση 45 τουλάχιστον από τις 186 ανεκτέλεστες αποφάσεις, τον επαναπατρισμό τουλάχιστον 250 από τις εκκρεμείς ελληνικές υποθέσεις στο ΕΣΔΑ, ενώ θα μειώσει σημαντικά το συνολικό ποσόν των αποζημιώσεων που πληρώνει η Ελλάδα. Ομοίως, κάποιες αλλαγές στη **νομολογία** κυρίως του ΑΠ που σημειώνονται σταδιακά λόγω της εντατικής πλέον «διάχυσης» των νομολογιακών παραδοχών του ΕΔΔΑ σε όλα τα εθνικά δικαστήρια και κάποιες αλλαγές στη **διοικητική πρακτική**, θα συντελέσουν στην αρχειοθέτηση πολλών άλλων ανεκτέλεστων αποφάσεων. Ταυτόχρονα η θέσπιση των προτεινόμενων διατάξεων και η υλοποίηση των αλλαγών στη νομολογία και στη διοικητική πρακτική, προδήλως θα οδηγήσει σε θεαματική βελτίωση της διεθνούς εικόνας της χώρας, ως ενός σύγχρονου κράτους δικαίου, με πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ειδικότερα:

6. Με το **άρθρο 1** προτείνεται η συμπλήρωση των άρθρων 57, 920 και 1357 του Αστικού Κώδικα, ώστε να υπάρξει συμμόρφωση της χώρας σε αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 10 της Ε.Σ.Δ.Α. για την ελευθερία έκφρασης και του άρθρου 12 της Ε.Σ.Δ.Α. για το δικαίωμα στη σύναψη γάμου.

7. Ειδικότερα, προστίθενται νέα εδάφια στα άρθρα 57 και 920 του Αστικού Κώδικα με σκοπό την συμμόρφωση της χώρας σε αποφάσεις του ΕΔΔΑ (ομάδα υποθέσεων Βασιλάκης κατά Ελλάδας), στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 10 της Ε.Σ.Δ.Α., λόγω επιδίκασης αποζημίωσης σε βάρος δημόσιων προσώπων (δημοσιογράφων, πολιτικών κ.λπ.) για άσκηση προσβλητικής κριτικής δια του τύπου σε δημόσια πρόσωπα (πολιτικούς, κατέχοντες δημόσια αξιώματα κλπ). Με τις προτεινόμενες προσθήκες στα άρθρα 57 και 920 του Αστικού Κώδικα, επαναλαμβάνονται τα κριτήρια τα οποία, σύμφωνα με την νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. και κατ'εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη θεμελίωση της ευθύνης και την έκταση αυτής, στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες οι πράξεις του υπεύθυνου της προσβολής συνιστούν άσκηση δημόσιας κριτικής σε δημόσια πρόσωπα για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος.

8. Με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου προτείνεται η προσθήκη εδαφίου στο άρθρο 1357 ΑΚ, ούτως ώστε μετά τη λύση ή ακύρωση του γάμου η συγγένεια εξ αγχιστείας σε πλάγια γραμμή μετά τον πρώτο βαθμό να μην αποτελεί κώλυμα γάμου. Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται η συμμόρφωση της χώρας στην από 5-9-2019 απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. στην υπόθεση Θεοδώρου και Τσοτσορού κατά Ελλάδας (αρ. προσφυγής 57854/15), ούτως ώστε, αφενός μεν η χώρα μας να λάβει (πέρα από την καταβολή της δίκαιης ικανοποίησης που επιδικάστηκε) το πρόσφορο ατομικό μέτρο για την αποκατάσταση της νομιμότητας που διαταράχθηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή την εξάλειψη αυτού του κωλύματος γάμου λόγω

συγγένειας εξ αγχιστείας δεύτερου βαθμού σε πλάγια γραμμή, ώστε οι προσφεύγοντες να είναι σε θέση να επαναλάβουν το γάμο, εφόσον το επιθυμούν, αφετέρου δε, παράλληλα το ίδιο μέτρο θα αποτελέσει και το πλέον πρόσφορο γενικό μέτρο για την αποφυγή επανάληψης όμοιων παραβιάσεων στο μέλλον, σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., δεδομένου ότι η εξάλειψη του κωλύματος αυτού μετά τον πρώτο βαθμό εξαλείφει τη γενεσιουργό αιτία τυχόν όμοιων μελλοντικών παραβιάσεων του άρθρου 12 της Ε.Σ.Δ.Α.

9. Με το **άρθρο 2** προτείνεται η συμπλήρωση των διατάξεων των άρθρων 544 και 545 ΚΠολΔ για την αναψηλάφηση, ούτως ώστε να προβλέπεται η δυνατότητα υποβολής αίτησης επανάληψης της διαδικασίας, κατά το πρότυπο της αίτησης ανάκλησης ή μεταρρύθμισης απόφασης, που προβλέπεται στις υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρο 758 του ΚΠολΔ). Η προτεινόμενη διαδικασία, η οποία επιτρέπει την επανεξέταση των υποθέσεων στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες με αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. κρίθηκε ότι οι προσβαλλόμενες αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων εκδόθηκαν κατά παράβαση δικαιώματος που αφορά στον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που τηρήθηκε ή διάταξης ουσιαστικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ενδεικτικά Βοντάς κατά Ελλάδα, αρ.προσφ. 43588/06, Ζαφρανάς κατά Ελλάδα, αρ.προσφ. 4056/08, Κοσμάς κατά Ελλάδα, αρ.προσφ. 20086/13) οδηγεί, σε επίπεδο ατομικών μέτρων, στη συμμόρφωση της χώρας μας στις αποφάσεις του Δικαστηρίου που έχουν διαπιστώσει συναφείς παραβιάσεις.

10. Με το άρθρο 3 προτείνεται η τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, ώστε να υπάρξει συμμόρφωση της χώρας σε αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 και 3γ της Σύμβασης, λόγω μη ελέγχου εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου του τρόπου άσκησης των καθηκόντων του συνηγόρου που διορίστηκε στο πλαίσιο παροχής νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις (Βαμβακάς 2 κατά Ελλάδα, αρ. 2870/11) και σε αποφάσεις κατά τις οποίες

διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ για την ελευθερία έκφρασης, λόγω επιβολής ποινικών κυρώσεων σε βάρος δημόσιων προσώπων για άσκηση προσβλητικής κριτικής δια του τύπου σε δημόσια πρόσωπα (Κατράμη κατά Ελλάδας, αρ.19331/05).

11. Ειδικότερα, προτείνεται η τροποποίηση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 113 του Ποινικού Κώδικα, ώστε να αντιμετωπίζεται ο κίνδυνος παραγραφής εγκλημάτων λόγω αναβολής στην εκδίκαση της ποινικής υπόθεσης από το Δικαστήριο σε περίπτωση απουσίας του συνηγόρου που διορίστηκε στο πλαίσιο παροχής νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις (βλ. παρακάτω παρ. 21).

12. Επίσης, σε αντιστοιχία με τις προτεινόμενες με το άρθρο 1 προσθήκες στα άρθρα 57 και 920 ΑΚ και την επιδιωκόμενη με αυτές συμμόρφωση σε αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. στις οποίες διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 10 της Σύμβασης για την ελευθερία έκφρασης (οπ.π. σκ.6), προτείνεται η προσθήκη νέας παραγράφου στο άρθρο 367 του Ποινικού Κώδικα, ούτως ώστε στις περιπτώσεις των άρθρων 361, 362, 363 και 365 του Ποινικού Κώδικα για τη θεμελίωση του αδικού και την έκταση της ευθύνης στις περιπτώσεις που η πράξη συνιστά άσκηση δημόσιας κριτικής κατά δημοσίου προσώπου για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, να λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια που έχει θέσει το Ε.Δ.Δ.Α., όπως οι ιδιότητες του υπαίτιου της προσβολής και του παθόντος, το είδος, η φύση και η βαρύτητα της πράξης, οι ειδικές περιστάσεις και οι συνθήκες τέλεσης αυτής.

13. Με το άρθρο 4 προτείνεται η τροποποίηση άρθρων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ειδικότερα, προτείνεται η τροποποίηση των άρθρων 145 και 476 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ούτως ώστε να υπάρξει συμμόρφωση σε διάφορες αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α. που εκδόθηκαν κατά τα έτη 2008-2017, στις οποίες το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., όσον αφορά στο δικαίωμα πρόσβασης σε ποινικό δικαστήριο, είτε λόγω σφαλμάτων κατά την αποτύπωση στα

πρακτικά της δίκης της δήλωσης παράστασης πολιτικής αγωγής (υπόθεση Λούλη-Γεωργοπούλου κατά Ελλάδα, αριθμός προσφ. 22756/09, απόφαση της 16-3-2017), είτε λόγω μίας υπερβολικά τυπολατρικής ερμηνείας των προϋποθέσεων παραδεκτού των ασκηθέντων από τους προσφεύγοντες ενδίκων μέσων (ενδεικτικά Ευαγγέλου κατά Ελλάδα, αριθμός προσφυγής 44078/07, απόφαση της 13-1-2011, Καλλέργης κατά Ελλάδα, αριθμός προσφυγής 37349/07, απόφαση της 2-4-2009, Λούλη κατά Ελλάδα, αριθμός προσφυγής 43374/06, απόφαση της 31-7-2008, Σικ κατά Ελλάδα, αριθμός προσφυγής 28157/09, απόφαση της 29-1-2015). Με την προτεινόμενη στο άρθρο 145 τροποποίηση παρέχεται η δυνατότητα διόρθωσης σφαλμάτων των πρακτικών που εμποδίζουν τη συμμετοχή του παριστάμενου στην ποινική διαδικασία προς υποστήριξη της κατηγορίας. Με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 476 τροποποιήσεις, αντιμετωπίζονται ζητήματα ορισμένων τυπικών, σύμφωνα με τις ανωτέρω αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α., σφαλμάτων κατά την άσκηση ενδίκων μέσων και ορίζεται πλέον ρητά ότι οι εν λόγω ελλείψεις δεν συνιστούν- άνευ ετέρου- λόγους απαραδέκτου του ενδίκου μέσου.

14. Στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 525 ΚΠοινΔ, που ρυθμίζει τη διαδικασία επανάληψης διαδικασίας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, ύστερα από έκδοση απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α., ούτως ώστε η σχετική δυνατότητα επανάληψης της διαδικασίας να επεκταθεί και στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες αναγνωρίζεται παραβίαση δικαιώματος που αφορά το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που τηρήθηκε ή την ουσιαστική διάταξη που εφαρμόστηκε, δυνάμει μονομερούς δήλωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας, κατά το άρθρο 62Α του Κανονισμού του Ε.Δ.Δ.Α., η οποία έγινε αποδεκτή με απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. Με την προτεινόμενη τροποποίηση επεκτείνεται η δυνατότητα αποκατάστασης της παραβίασης της Ε.Σ.Δ.Α. και στην περίπτωση των μονομερών δηλώσεων, γεγονός που οδηγεί κατ' αποτέλεσμα στην μείωση του αριθμού των προσφυγών που άγονται ενώπιον του Ε.Δ.Δ.Α. Σημειώνεται, ότι η παραπάνω μονομερής δήλωση της Ελληνικής Δημοκρατίας γίνεται αποκλειστικά και μόνο σε περιπτώσεις προσφυγών,

για τις οποίες είναι βέβαιη η καταδίκη της Ελλάδας για τη δηλούμενη παραβίαση, δεδομένου ότι το ΕΔΔΑ, με προηγούμενες αποφάσεις του, έχει διαπιστώσει την παραβίαση αυτή σε όμοιες υποθέσεις προσφυγών κατά της Ελλάδας.

15. Με το άρθρο 5 προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 7 του ν. 4239/2014 «Δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, στα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια και στο Ελεγκτικό Συνέδριο και άλλες διατάξεις» (Α' 43), ούτως ώστε, πλέον, να περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής του νόμου και η διαδικασία ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η συμμόρφωση της χώρας στην από 21-11-2019 απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. στην υπόθεση Παπαργυρίου κατά Ελλάδας (αρ. προσφ. 55846/15). Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν προκύπτει ότι το θεσπισθέν με τον νόμο 4239/2014 ένδικο βοήθημα καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις κατά τις οποίες διαπιστώνεται παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης σε σχέση με τον εύλογο χρόνο διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων (σκέψη 23 της απόφασης).

16. Με το άρθρο 6 προτείνεται η τροποποίηση των διατάξεων των άρθρων 69^Α π.δ. 18/89 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (Α'8) και 105^Α του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, που ρυθμίζουν την διαδικασία επανάληψης διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και τα διοικητικά δικαστήρια, ούτως ώστε η κατά τα ανωτέρω (οπ.π. 14) προτεινόμενη επέκταση της δυνατότητας επανάληψης της διαδικασίας στα ποινικά δικαστήρια, κατόπιν μονομερούς δηλώσεως, να εφαρμόζεται και στις διαδικασίες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και των διοικητικών δικαστηρίων.

17. Με το άρθρο 7 προστίθεται νέα περίπτωση ια' στο άρθρο 8 του ν.3086/2002 «Οργανισμού του Ν.Σ.Κ.», ώστε να προβλέπεται η δυνατότητα του Προέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ως αρμόδιου για την παρακολούθηση συμμόρφωσης των ελληνικών αρχών με

τις αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α να προτείνει την έκφραση από τον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό δημόσιας συγγνώμης ή λύπης, προς τα θύματα σοβαρών παραβιάσεων της Ε.Σ.Δ.Α. που διαπιστώθηκαν από το Ε.Δ.Δ.Α., ιδίως όταν κρίνει ότι δεν έχει επέλθει η ηθική αποκατάσταση του θύματος της παραβίασης με άλλον τρόπο. Η παραπάνω ενέργεια εντάσσεται στο πλαίσιο συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α και, ειδικότερα, στο πλαίσιο λήψης ατομικών μέτρων, ήτοι μέτρων αποκατάστασης της ηθικής βλάβης που υπέστη το θύμα από την παραβίαση. Η πρόταση του Προέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους προς τον αρμόδιο κατά περίπτωση Υπουργό κοινοποιείται στον Υπουργό Δικαιοσύνης (λόγω της αρμοδιότητας του Υπουργείου για τα ανθρώπινα δικαιώματα) και στον Υπουργό Εξωτερικών (λόγω της αρμοδιότητας του Υπουργείου για τους διεθνείς οργανισμούς και τη ΜΕΑ στο Στρασβούργο). Η πρόταση δεν δεσμεύει τον αρμόδιο κατά περίπτωση Υπουργό, ο οποίος θα κρίνει και θα αποφασίσει τελικά, εάν θα υιοθετήσει την πρόταση του Προέδρου Ν.Σ.Κ. και θα εκφράσει τη συγγνώμη ή τη λύπη του προς τα θύματα της παραβίασης.

18. Με το άρθρο 8 συμπληρώνεται το άρθρο 13 του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων (Α'17), ώστε κατά τη διαδικασία της δίκης της απαλλοτρίωσης, αποσαφηνίζεται η έννοια της πρώτης συζήτησης για τον υπολογισμό της αποζημίωσης του απαλλοτριωθέντος ακινήτου σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. (υπόθεση Τσιγαράς, αρ. 12576/12 κατά Ελλάδας).

19. Με το άρθρο 9 συμπληρώνεται το άρθρο μόνο του ν. 1178/1981 «περί αστικής ευθύνης του Τύπου» (Α'187), ώστε να συμβαδίζει προς τις προτεινόμενες προσθήκες στα άρθρα 57 και 920 του Αστικού Κώδικα και 367 του Ποινικού Κώδικα για την συμμόρφωση της χώρας στη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. σε υποθέσεις παραβίασης του άρθρου 10 της Ε.Σ.Δ.Α. για την ελευθερία έκφρασης.

20. Με το άρθρο 10 προτείνεται η τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 160 του ν. 2960/2001 «Εθνικός Τελωνειακός Κώδικας» (Α'265), ώστε να υπάρξει συμμόρφωση προς την απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Παραπονιάρης κατά Ελλάδας. Η προτεινόμενη τροποποίηση συμπορεύεται απόλυτα και ως προς το σκοπό και ως προς την ορολογία με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 40 του ν.4557/2018 (Α'139), με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2015/849 για την πρόληψη-καταστολή νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Στις εγκληματικές δραστηριότητες, ως βασικό έγκλημα, περιλαμβάνεται και η λαθρεμπορία (άρθρο 4, περίπτωση ιστ', υποπερίπτωση ββ', του ν.4557/2018).

21. Με το άρθρο 11 προστίθεται νέα παράγραφος στο άρθρο 7 του ν. 3226/04 «Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις» (Α'24), όπως ισχύει, ώστε να υπάρξει συμμόρφωση της χώρας στην παραπάνω αναφερόμενη (σκ. 9) απόφαση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Βαμβακάς 2 κατά Ελλάδας. Με την προτεινόμενη προσθήκη επισημαίνεται η υποχρέωση του συνηγόρου που διορίστηκε στο πλαίσιο παροχής νομικής βοήθειας σε ποινικές υποθέσεις, να ενεργεί σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κώδικα Δικηγόρων, ενώ προβλέπεται η αυτεπάγγελτη αναβολή της υπόθεσης σε περίπτωση μη εμφάνισής του στο δικαστήριο, με άμεση γνωστοποίηση στον δικαιούχο του λόγου της αναβολής και της νέας δικασίμου.

22. Με το άρθρο 12 θεσπίζεται ειδικό ένδικο μέσο για τις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα και στα αστυνομικά τμήματα προκειμένου να καλυφθεί ένα κενό στη νομοθεσία μας που οδηγούσε το ΕΔΔΑ εκδικάζοντας προσφυγές κατά της Ελλάδας, να διαπιστώνει με πολλές αποφάσεις του, παραβίαση του Άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α, εξαιτίας των συνθηκών κράτησης σε πολλά σωφρονιστικά καταστήματα και αστυνομικά τμήματα της χώρας και να επιδικάζει αποζημιώσεις. Σε ορισμένες από τις αποφάσεις αυτές, το Ε.Δ.Δ.Α έχει παρατηρήσει ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, δηλαδή η διαδικασία

υποβολής αναφοράς που προβλεπόταν στο άρθρο 572 του προϊσχύσαντος Κώδικα Ποινικής Δικονομίας [πλέον άρθρο 567 νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ν. 4620/2019, (ΦΕΚ Α'96)] και στο άρθρο 6 του Σωφρονιστικού Κώδικα, παρέχει επαρκή και αποτελεσματική προστασία στις περιπτώσεις παραβιάσεων της Ε.Σ.Δ.Α που αφορούν ατομικά τους κρατούμενους, αλλά ότι δεν υφίσταται ένδικο βοήθημα με το οποίο οι κρατούμενοι να έχουν τη δυνατότητα να διαμαρτυρηθούν για τις γενικές συνθήκες κράτησής τους, σε συγκεκριμένο σωφρονιστικό κατάσταση και να επιτύχουν, εφόσον διαπιστωθεί ύπαρξη συνθηκών αντίθετη στην Ε.Σ.Δ.Α, τη βελτίωση των συνθηκών αυτών (βλ. μεταξύ άλλων, *Μ. κατά Ελλάδας*, υπ' αριθ. 44559/15, §§ 42 - 45, απόφαση της 16 Φεβρουαρίου 2017, *Singh και άλλοι κατά Ελλάδας*, υπ' αριθ. 60041/13, §§ 62 - 64, απόφαση της 19 Ιανουαρίου 2017, *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδας*, αριθ. 50765/11, § 51, απόφαση της 13 Νοεμβρίου 2014). Περαιτέρω, κατά τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α, η αγωγή του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα συνιστά αποζημιωτικό ένδικο βοήθημα, το οποίο επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να ζητήσει αποζημίωση για τις αντίθετες στην Ε.Σ.Δ.Α συνθήκες κράτησής του σε φυλακή, μετά την αποφυλάκισή του, αλλά δεν επιτρέπει την επιδίωξη βελτίωσης των συνθηκών κράτησης κατά την διάρκεια της κράτησης (βλ. ενδεικτικά Ε.Δ.Δ.Α, *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδας*, αριθ. 50765/11, § 51, απόφαση της 13 Νοεμβρίου 2014, *Παπαδάκης και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 34083/13, § 50, απόφαση της 25 Φεβρουαρίου 2016, *Αλεξόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδας*, αριθ. 41804/13, απόφαση της 6 Οκτωβρίου 2016, § 27, *Κουταλίδης κατά Ελλάδας* απόφαση της 27 Νοεμβρίου 2014, αριθ. 18785/13, § 61). Επίσης, το Ε.Δ.Δ.Α έχει αποφανθεί ότι η προσωρινή κράτηση, κατά την ποινική διαδικασία ή η κράτηση κατά την έκτιση ποινής, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός μηνός, σε αστυνομικά τμήματα, ή άλλους χώρους, ακατάλληλους για μακροχρόνια κράτηση, συνιστά ταπεινωτική μεταχείριση που παραβιάζει το άρθρο 3 της Ε.Σ.Δ.Α. Ομοίως έχει αποφανθεί ότι η έλλειψη ενδίκου βοηθήματος για προβολή αιτιάσεων και επιδίωξη λήψης μέτρων, λόγω κράτησης ποινικών κρατουμένων σε αστυνομικά τμήματα ή κρατητήρια, παραβιάζει το Άρθρο 13 της Ε.Σ.Δ.Α

(βλ. ενδεικτικά Αρβανίτης και άλλοι κατά Ελλάδα, αρ. 73011/13, απόφαση της 17.01.2017, § 48, Καβούρης και άλλοι κατά Ελλάδα, αρ. 73237/12, απόφαση της 17.04.2014, § 42). Η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης που επιτηρεί τη συμμόρφωση της χώρας μας προς τις αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α, στο πλαίσιο επιτήρησης της συμμόρφωσης με τις αποφάσεις της ομάδας υποθέσεων «Νησιώτης κατά Ελλάδα» (αρ. 34704/08, απόφαση της 10.02.2011), έχει καλέσει τις ελληνικές αρχές να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης ενδίκου βοηθήματος, με το οποίο οι κρατούμενοι θα έχουν τη δυνατότητα να διαμαρτύρονται για τις συνθήκες κράτησής τους και να επιδιώκουν την βελτίωσή τους όταν διαπιστώνεται ότι οι συνθήκες αυτές υπολείπονται από τα οριζόμενα, στον Σωφρονιστικό Κώδικα και στην Ε.Σ.Δ.Α. Η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων έχει, επίσης, καλέσει τις ελληνικές αρχές να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης ενδίκου βοηθήματος για προβολή αιτιάσεων σχετικών με κράτηση σε αστυνομικά τμήματα και επιδίωξη αλλαγής τόπου κράτησης (ομάδα υποθέσεων «Σιάσιος και άλλοι», αρ. 30303/07, απόφαση της 04.06.2007), καθώς και υποβολή αιτήματος για καταβολή αποζημίωσης για όσο χρόνο οι κρατούμενοι κρατήθηκαν σε αστυνομικά τμήματα και γενικά σε αστυνομικά κρατητήρια.

23. Ειδικότερα, με την παράγραφο 1 του άρθρου 12 προστίθεται νέο άρθρο 6Α στον Σωφρονιστικό Κώδικα (Ν.2776/1999), με το οποίο επιχειρείται η περαιτέρω θωράκιση της προστασίας των κρατουμένων, υπό την έννοια του άρθρου 1 του Σωφρονιστικού Κώδικα, από παραβιάσεις των σχετικών κανόνων του Σωφρονιστικού Κώδικα, του Άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α και άλλων διεθνών κειμένων, αναφορικά με τις γενικές συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα. Το περιεχόμενο της προστασίας συνίσταται στην άμεση άρση των αποτελεσμάτων που αποτελούν παραβίαση των κανόνων αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων και στη διαμόρφωση συνθηκών κράτησης, που είναι συμβατές, επιτρεπτές ή ανεκτές, κατά τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα, της Ε.Σ.Δ.Α και άλλων σχετικών διεθνών κειμένων. Με την προτεινόμενη διάταξη θεσπίζεται προσφυγή που

ασκείται στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών του άρθρου 86 του Σωφρονιστικού Κώδικα. Η διαδικασία διερεύνησης της ουσιαστικής βασιμότητας των αιτιάσεων της προσφυγής είναι απλή και σύντομη και προβλέπεται συμμετοχή σε αυτήν του προσφεύγοντος και των σωφρονιστικών αρχών. Το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης των κανόνων αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων, κατά τα οριζόμενα στον Σωφρονιστικό Κώδικα και τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α, έχει την δυνατότητα, εάν το πρόβλημα αφορά ατομικά τον προσφεύγοντα, να διατάξει τη λήψη κάθε πρόσφορου μέτρου για την εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης των κανόνων αξιοπρεπούς διαβίωσης του προσφεύγοντος. Σε περίπτωση διαπίστωσης γενικότερων προβλημάτων, ως προς τις συνθήκες κράτησης, όπως, ενδεικτικά, ο υπερπληθυσμός, το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών διατάσσει, κατά προτεραιότητα, τη μεταγωγή του προσφεύγοντα σε άλλο κατάστημα κράτησης. Περαιτέρω, σε περίπτωση που η λήψη μέτρων δεν είναι δυνατή ή τα μέτρα που διατάσσονται δεν επαρκούν, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να προβεί σε μείωση του υπολοίπου της εκτιπίας ποινής του προσφεύγοντος, για το χρονικό διάστημα που δεν τηρήθηκαν οι κανόνες αξιοπρεπούς διαβίωσης ή/και στην επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για το χρονικό αυτό διάστημα, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα και το δικαστήριο κρίνει ότι συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις επιδίκασής της. Τέλος, προβλέπεται η κοινοποίηση των σχετικών δικαστικών αποφάσεων στον Συνήγορο του Πολίτη, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4 του Ν. 4228/2014.

24. Με τη διάταξη της παραγράφου 2 προστίθεται στη διάταξη του άρθρου 72 του Σωφρονιστικού Κώδικα περίπτωση ε', που προβλέπει, ως λόγο μεταγωγής, την εκτέλεση απόφασης του Δικαστηρίου Εκτέλεσης Ποινών σε προσφυγή του άρθρου 6Α, που διατάσσει μεταγωγή.

25. Με τη διάταξη της παραγράφου 3 προστίθεται στο άρθρο 86 του Σωφρονιστικού Κώδικα περίπτωση ε) όπου η εκδίκαση προσφυγών του

νέου άρθρου 6Α του Σωφρονιστικού Κώδικα υπάγεται στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου Εκτέλεσης Ποινών.

26. Με τη διάταξη της παραγράφου 4 προβλέπεται ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του νέου άρθρου 6Α του Σωφρονιστικού Κώδικα, σε όσους κρατούνται προσωρινά ή κρατούνται σε έκτιση ποινής, πέραν των δέκα πέντε (15) ημερών, σε αστυνομικά τμήματα και αστυνομικά κρατητήρια και γενικά σε χώρους εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων.

27. Τέλος, με την παράγραφο 5 παρέχεται εξουσιοδότηση στους Υπουργούς Προστασίας του Πολίτη και Δικαιοσύνης να ρυθμίζουν με κοινή απόφασή τους ειδικότερα ζητήματα που τυχόν θα προκύπτουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.

=====